

*Черняк Д. С., канд. соціол. наук, доцент, Каріна М. М., бакалавр
Київський національний університет технологій та дизайну*

ФЕСТИВАЛЬ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН

Анотація. Стаття присвячена аналізу фестивалю як соціокультурного феномену, розгляду функцій, різновидів та ролі фестивалів в процесі культуротворення.

Ключові слова: фестиваль; фестивальна культура; фестивальний рух; культуротворення; івент; святкове мистецтво.

Chernyak D. S., Karina M. M.

Kyiv National University of Technologies and Design

FESTIVAL AS A SOCIO-CULTURAL PHENOMENON

Abstract. The article is devoted to the analysis of the festival as a socio-cultural phenomenon, consideration of the functions, varieties and role of festivals in the process of cultural creation.

Keywords: festival; festival culture; festival movement; cultural creation; event; festive art.

Вступ. Фестиваль в сучасних соціокультурних умовах є одним з найпопулярніших способів проведення масових заходів та свят, формою участі у культурному житті, засобом міжособистісного та символічного спілкування людей, інформаційно-комунікативним каналом культурного обміну.

Поставка завдання. Сьогодні в Україні набуває поширення фестивальний рух. А сам фестиваль розглядають як інструмент соціальних змін, драйвер розвитку креативних та культурних індустрій, одну з складових туристичної привабливості та бренду міста, засіб формування та просування іміджу країни. Проте, не зважаючи на популярність фестивальної культури, питання визначення специфіки та організації фестивалів потребує уточнення.

Результати досліджень. Поняття фестиваль (фр.festival – свято, лат. festivus – святковий, веселий) – визначають як масове святкове дійство, що включає огляд чи демонстрацію досягнень у певних видах мистецтва [8]. Фестиваль – це «організований захід з елементом святковості, що має визначену тематику» [2].

Перші фестивалі отримали розповсюдження в Центральній Європі ще в XVIII ст., а міжнародні фестивалі набули поширення в XX ст.

Дослідження процесів фестивальної практики розглядається в роботах С. Вітамінової, С. Зуєва, О. Доманської, О. Литовки, М. Діденко, Х. Плещан та інших авторів.

Природа фестивалів досліджується в рамках філософії, соціології, культурології, мистецтвознавства, економіки, психології та управління.

Значна увага в літературі приділена аналізу розвитку фестивальної культури та фестивального руху в Україні, дослідженню різновидів фестивалів, їх організації, соціально-значущим функціям та завданням, факторам, що сприяють становленню фестивального руху, критеріям ефективності та економічній цінності фестивалів, їх ролі та значенню в процесі культуротворення.

Фестиваль, як зазначає М.О. Діденко вирізняється особливою атмосферою свята, орієнтацією на показ кращих художніх колективів і виконавців, обмежений окремою тематикою, конкретними термінами та місцем проведення, а імідж фестивалю визначається його місією, соціальною значимістю та призначенням, яке повинно бути відомо населенню, засобам масової інформації, владі, потенційним спонсорам [7]. О.В. Сапіга, аналізуючи фестиваль як особливий простір у культурі дитинства,

наголошує, що це творча лабораторія, експериментальний майданчик, де у формах найрізноманітнішої комунікації реалізуються ідеї, таланти та творчий потенціал виконавців, відбувається діалог різних видів культурної творчості [6, с. 140].

Фестиваль повинен містити смислову/тематичну, організаційну та нетворкінгову складові.

Проведення фестивалів передбачає наявність локації для проведення, а також залучення технічних та матеріальних засобів. Технічне забезпечення фестивалю включає в себе: підготовку приміщень та майданчиків, організацію транспортного забезпечення, роботу технічних служб на час проведення фестивалю, звукове та світлове оформлення концертних програм, фото та відео зйомку [7].

Організаційна робота фестивалю дозволяє змінювати конфігурацію соціокультурного простору, розширювати контакти взаємодії та відбувається за сприяння державної влади, недержавних структур, різноманітних організацій, підтримки спонсорів та благодійних організацій.

Організаційні моменти фестивалю регламентуються Положенням про фестиваль, що містить наступні відомості: назву (тему) фестивалю; мету, порядок, строки та умови проведення; визначення кількісного та якісного складу учасників та вимог до них; критерії оцінки результатів; склад та роботу журі; визначення номінацій та нагород для переможців [7].

З метою залучення до фестивалю глядачів проводяться рекламні та PR кампанії.

Фестивалі можуть доповнюватися виставковими заходами, майстер-класами, конференціями, семінарами, круглими столами, творчими лабораторіями тощо.

Фестивалі розрізняються за тематикою та спеціалізацією (наприклад: фестивалі кіномистецтва, історичні, музичні, літературні, вокальні, театральні, музейні, книжкові, хореографічні, професійні, етнічні, гастрономічні, спортивні тощо), бути професійними та аматорськими, розглядатися як форма культурно-дозвільної діяльності або як професійний огляд.

Фестивалі поділяють на [7, 8]:

- місцеві, регіональні, національні, міжнародні (за географією учасників фестивалю);

- короткострокові, середньострокові та довгострокові (за часом проведення);

- мобільні, що проходять на різних майданчиках, та стаціонарні (за місцем організації та відповідної локалізації);

- фестивалі, що орієнтуються на консолідацію людей, пов'язаних однією ідеєю/родом діяльності (фестиваль-демонстрація) або фестивалі у формі змагання з метою виявлення кращого учасника (конкурс-фестиваль) (за функціональною та змагальною складовою).

Фестивалі розрізняють за досягненнями учасників та статусом фестивалю в культурному житті.

Фестивалі виконують важливі функції, серед яких дослідники визначають наступні:

- Обмін досвідом між учасниками фестивалів: митцями, науковцями, виробниками певної продукції, організаторами.

- Розвиток творчого потенціалу та підвищення професійної майстерності учасників.

- Підтримка та популяризація різних жанрів мистецтва, творчо обдарованих виконавців.

- Культурна дипломатія – налагодження зв'язків між учасниками творчих івентів та зміцнення полікультурних форматів співтворчості.

- Формування культури пам'яті, естетичного смаку, шанобливого ставлення до культурних досягнень та цінностей.
- Актуалізація культурних проєктів, що презентують сучасні творчі стратегії та новітні тенденції розвитку культури.
- Використання фестивалів як можливої платформи для реклами професійної діяльності та презентації досягнень спеціалістів, зокрема в сфері святкової культури.
- Узагальнення досвіду в галузі святкового мистецтва з метою підвищення рівня культури глядачів та організації їх дозвілля.
- Використання фестивалів в якості стимулу для розвитку інфраструктури, сфери послуг, туристичного бізнесу.
- Можливість здійснити аналіз та побачити загальну картину динаміки розвитку певної сфери культури [4, 6].

Значна увага в літературі приділена просвітницькій та виховній ролі фестивалів, їх потенціалу для всебічного розвитку людини. Зокрема О.О. Іванова та А.О. Чібалашвілі, характеризуючи фестивальний рух як масову форму естетично-творчої діяльності, наголошують на можливості фестивалів об'єднувати людей різних вікових груп в спільноту, яка здатна задовольнити особистісні та групові творчі інтереси, формувати естетичну культуру людей [3].

Функції фестивалю залежать від цільової аудиторії.

Автори статті намагалися привернути увагу до фестивалю як платформи для співпраці культури, освіти, науки та бізнесу та запропонували стартап-проєкт «Фестиваль української культури» на конкурс стартапів, що проходив в рамках III Всеукраїнської конференції «Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості». Запропонований фестиваль має сприяти підняттю престижу української культури, вихованню любові до рідного краю, пошуку спільної платформи для вирішення соціокультурних проблем, встановленню зв'язків та бізнес-контактів для подальшої співпраці між однодумцями, мета яких плекати українську культуру, освіту, науку та підвищувати авторитет країни на міжнародному рівні.

Формат фестивалю може використовуватися також для популяризації наукових досліджень, інтелектуального потенціалу і досягнень науково-педагогічних працівників.

Варто згадати Всеукраїнський фестиваль науки – загальнодержавний проєкт з популяризації науки в суспільстві та стимулювання інтересу до пізнання світу, який був заснований Національною академією наук України.

Мета даного фестивалю полягає в стимулюванні інноваційного розвитку економіки, обміні ідеями, поглядами, досвідом, залученні молоді до наукових пошуків, інформуванні суспільства про новітні наукові розробки, підвищенні престижу професії викладача та науковця в суспільстві.

Під час фестивалю по всій Україні проводиться велика кількість різноманітних заходів, що розраховані на різні категорії учасників. Зокрема, це: дні відкритих дверей в академічних установах і закладах вищої освіти, виступи провідних вчених з популярними лекціями, презентації інноваційних розробок, виставки, екскурсії, круглі столи, демонстрації науково-популярних фільмів, наукові кафе, наукові пікніки, науковий театр тощо [1].

Наразі в Україні започатковані освітні фестивалі. Наприклад: освітній фестиваль управлінської майстерності «Kyiv EdFest», організатором якого виступає Департамент освіти і науки м. Києва, фестиваль «Здоров'я Fest», організований Комітетом з фізичного виховання та спорту МОН України, освітній фестиваль Kyiv STEM Festival, освітній фестиваль Арсенал Ідей, фестиваль «Вчителі майбутнього», освітній фестиваль KhmelnytskyiEdFest тощо.

Учасниками цих фестивалів стають педагоги, науковці, управлінці в системі освіти, батьки, бізнес-тренери, психологи.

До основних завдань освітніх фестивалів можна віднести наступні: оволодіння знаннями, що базуються на новітніх здобутках світової та вітчизняної науки, підвищення майстерності освітян, обговорення найбільш актуальних проблем освітнього процесу та спільний пошук шляхів їх вирішення тощо.

Висновки. Отже, фестивалі є важливою складовою культурного простору сучасного суспільства, сприяють збагаченню культурної спадщини, розкриттю творчого потенціалу та духовному розвитку учасників, забезпечують культурний обмін.

Список використаної літератури

1. Всеукраїнський фестиваль науки. URL: <https://www.nas.gov.ua/festival/about?Year=2022>.
2. Зубенко Д. В. Розвиток фестивального руху в сучасній Україні. URL: <http://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/124992/119506>.
3. Іванова О. О., Чібалашвілі А. О. Фестиваль «Берегиня» як простір діалогу культур. *Міжнародний науковий електронний журнал ЛОГОΣ. ONLINE*. 2020. № 13. С. 1–6.
4. Кучина Н. І. Фестиваль як феномен культури. *Культура України*. 2019. Вип. 65. С. 57–68.
5. Овчінников А. В. Мистецький фестиваль як інструмент розвитку танцювальної спільноти: проблемні питання. *Молодий вчений*. 2021. № 4 (92). С. 150–155.
6. Сапіга О. В. Фестиваль як sub speciale простір у культурі дитинства. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2021. Вип. 39. С. 140–145.
7. Фестивалі народної творчості: методика організації та проведення. Методичні рекомендації. Укладач М. О. Діденко. Одеса: Одеський обласний центр української культури, 2020. 16 с.
8. Фестиваль. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C>.